

UZASADNIENIE

Powodowie M. F. i S. F. wnieśli o zasądzenie od pozwanej B. M. tytułem zachowku kwot w wysokości odpowiednio: 35.000 zł., i 52.500 zł.

W uzasadnieniu pozwów podnieśli, że spadkodawczyni N. F. zmarła 6.10.2009r., Spadek po niej na podstawie testamentu nabyła pozwana B. M..

Poza pozwaną do kręgu spadkobierców ustawowych należeli również powodowie.

Gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego każdy z powodów dziedziczyłby spadek po 1/3.

W skład spadku po N. F. wchodzi nieruchomość położona w Z. przy ul. (...).

Pozwana B. M. nie kwestionowała pozwu o zachówek co do zasady.

W odpowiedzi na pozew zakwestionowała wartość nieruchomości wchodzącej w skład spadku po N. F. oraz podniosła, że powód M. F. otrzymał od spadkodawczyni środki z ksiąteczki mieszkaniowej oraz, że S. F. zamieszkuje na nieruchomości wchodzącej w skład spadku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczyni N. F. zmarła 6 października 2009r.

W chwili śmierci pozostawała w związku małżeńskim ze S. F. i miała dwoje dzieci: M. F. i B. M..

Postanowieniem z dnia 20 listopada 2009r., Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich stwierdził, że spadek po zmarłej N. F. nabyła na podstawie testamentu córka B. M..

(dowód: - akta Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich sygn. akt I Ns 488/09).

W skład spadku po zmarłej N. F. wchodzi nieruchomość zabudowana położona w Z. przy ul. (...).

(dowód: - bezsporne).

Powyższa nieruchomość w dniu 12.07.1982r., została nabyta przez małżonków S. F. i N. F. ze środków pochodzących z majątku dorobkowego.

W dniu 17 maja 1999r., S. F. i N. F. umową zawartą przed notariuszem wyłączyli wspólność małżeńską majątkową a dnia 21.05.1999r., dokonali między sobą podziału majątku dorobkowego w ten sposób, że nieruchomość położoną w Z. przy ul. (...) przekazana została na wyłączną własność N. F..

W dniu 9.01.2014r., powód S. F. wniósł o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym poprzez wpisanie w księdze wieczystej (...), że nieruchomość położona w Z. przy ul. (...) stanowi współwłasność S. F. po 1/2 i B. M. w części 1/2.

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2014r./., Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich oddalił powyższe powództwo S. F..

(dowód: - akta Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich sygn. akt I C 21/14).

Powód S. F. w chwili śmierci N. F. miał 67 lat i był emerytem.

(bezsporne)

Powód S. F. posiada orzeczony umiarkowany stopień niepełnosprawności.

(dowód: - legitymacja osoby niepełnosprawnej k. 22).

Nieruchomość położona w Z. przy ul. (...) stanowi działkę zabudowaną domem mieszkalnym dwukondygnacyjnym oraz budynkiem garażu. Nieruchomość posiada przyłącze energetyczne, wodne kanalizacyjne i gazowe.

Teren ogrodzony jest ogrodzeniem stalowym , kształt działki jest regularny, teren płaski.

Fundamenty budynku mieszkalnego są ceglane na zaprawie wapiennej, ściany zewnętrzne murowane grube z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie wapiennej ocieplone styropianem, ściany działowe wykonane z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie wapiennej, stropy drewniane belkowe oraz nad piwnicami sklepienia ceramiczne na belkach stalowych, schody drewniane , balustrady drewniane, do piwnicy schody betonowe, dach kryty dachówką ceramiczną pojedynczo s tanie technicznym złym, rynny i ruty spustowe z blachy stalowej ocynkowanej mocno skorodowane.

Tynki gładkie wapienne i cementowo- wapienne malowane farbą emulsyjną w narożnikach widoczne ślady pleśni, tynki zewnętrzne stanowi tynk cienkowarstwowy , okna plastikowe, drzwi drewniane płycinowe,. Podłogi drewniane mocno zniszczone, posadzka betonowa.

Na zewnątrz budynku jest garaż o powierzchni 35,7m².

Wartość nieruchomości wynosi 174.200 zł.

(dowód; - opinia biegłego R. M. z dnia 30.01.2014r., k. 127- 136;

- opinia uzupełniająca biegłego R. M. z dnia 1.03.2014r , k.167;

- opinia uzupełniająca biegłego R. M. z dnia 12.03.2015r. k. 190). +

Sąd zważył:

Zgodnie z art. 991 §1 k.c. zstępnym, małżonkowi, rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy , należą się jeżeli uprawniony jest stale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym , a w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek).

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (art. 991§2 k.c.).

Obliczenie zachowku polega na ustaleniu wysokości sumy pieniężnej jakiej uprawniony do zachowku może się domagać od spadkobiercy powołanego.

Samą wysokość zachowku ustala się za pomocą obliczeń, które w zasadzie przebiegają w trzech etapach: najpierw ustala się udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku , potem ustala się substrat zachowku , który po przemnożeniu przez ułamek , który wyraża udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku daje wysokość zachowku.

Aby ustalić substrat zachowku należy określić czystą wartość spadku.

Czysta wartość spadku stanowi różnicę między wartością stanu czynnego spadku a wartością stanu biernego spadku.

Jak wynika z okoliczności sprawy postanowieniem z dnia 20 listopada 2009r., Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich stwierdził, że spadek po zmarłej N. F. nabyła na podstawie testamentu córka B. M..

Spadkodawczyni w chwili śmierci pozostawała w związku małżeńskim z powodem S. F. oraz oprócz pozwanej B. M. posiadała jeszcze syna- powoda M. F..

Jako zasadę ustawa przyjmuje, że wysokość należnego uprawnionemu zachowku odpowiada połowie lub dwóm trzecim wartości udziału, który przysługiwałby mu przy dziedziczeniu ustawowym.

Zgodnie z art. 931 k.c. w pierwszej kolejności powołane z ustawy do spadku są dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych.

Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Gdyby więc powodowie doszli do dziedziczenia na podstawie ustawy przysługiwałoby im po 1/3 części majątku spadkowego.

Skoro jednak spadek po zmarłej na podstawie ustawy objęła w całości córka spadkodawczyni będąca siostrą i córką powodów, to powodom jako mężowi i synowi zmarłej spadkodawczyni przysługiwało roszczenie o zachówek.

W przypadku powoda M. F. bezspornym było, że przysługuje mu roszczenie o zachówek w wysokości 1/2 udziału spadkowego, co daje 1/6 części majątku spadkowego ($1/3 \times 1/2 = 1/6$).

Sąd uznał, że powodowi S. F. przysługuje roszczenie o zachówek w wysokości 2/3 wartości udziału spadkowego, bowiem w dacie otwarcia spadku był on osobą trwale niezdolną do pracy.

Ustawodawca nie zdefiniował w kodeksie cywilnym pojęcia trwałej niezdolności do pracy, którym to terminem posłużył się w art. 991 k.c.

Zgodnie z art. 10 ustawy 28.06.1996rr. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. 1996.100.461) osoby mające ustalone prawo do świadczeń wskutek zaliczenia ich do I i II grupy inwalidów uważa się za całkowicie niezdolne do pracy.

Powód S. F. – w toku postępowania twierdził, że w chwili otwarcia spadku miał już orzeczoną II grupę inwalidzką. Jednakże na tę okoliczność nie przedłożył żadnych dowodów.

Z przedłożonych przez niego dokumentów- legitymacji osoby niepełnosprawnej oraz orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wynika, że w dacie otwarcia spadku miał on orzeczony umiarkowany stopień niepełnosprawności.

Sąd wziął jednak pod uwagę, że w dacie otwarcia spadku powód S. F. miał 67 lat i był emerytem.

W niniejszej sprawie Sąd podzielił stanowisko Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11.01.2013r (VACa 989/12), że już sam zaawansowany wiek uzasadniać może zaliczenie danej osoby do osób trwale niezdolnych do pracy w rozumieniu art. 991§1 k.c.

Zaawansowany wiek powoduje bowiem, że organizm nie jest już zdolny do stałego świadczenia pracy.

Ustawa z dnia 17.12.1998r., o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr. 162poz. 1118 z późn., zm)- rozróżnia całkowitą i częściową niezdolność do pracy.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 niezdolną do pracy w rozumieniu tej ustawy jest osoba która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy (art. 12 ust. 2) a częściowo niezdolną jest osoba która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomą posiadanych kwalifikacji (art. 12 ust.3).

Skoro więc powód w dacie otwarcia spadku miał już nabyte prawa emerytalne i 67 lat uznać należy, że był osobą trwale niezdolną do pracy.

Z tych też powodów uznał, że powodowi S. F. należy się zachówek w wysokości 2/3 udziału spadkowego.

Wartość stanu czynnego spadku tzw. substrat zachowku jest to wartość, która stanowi podstawę ustalenia sumy stanowiącej zachówek należny uprawnionemu.

W sprawie bezspornym było, że w skład spadku po spadkodawczyni N. F. wchodzi nieruchomość zabudowana położona w Z. przy ul. (...).

Sporna natomiast była wartość tej nieruchomości.

Ustalając wartość nieruchomości Sąd oparł się na ustaleniach biegłego z zakresu (...), który wartość nieruchomości określił na kwotę 174.200 zł. .

Opinia biegłego sporządzona została w ocenie sądu w sposób fachowy, rzetelny nie budzący wątpliwości co do rzetelności jej sporządzenia,

Biegły podał jaką metodą kierował się dokonując wyceny nieruchomości, w szczególności metodą porównawczą, która polegała na określeniu wartości wycenianej nieruchomości przy założeniu, że wartość ta odpowiada cenom jakie uzyskano za nieruchomości podobne, które były przedmiotem obrotu rynkowego. Biegły wyjaśnił, że przy zastosowaniu tej metody

ceny ulegają przy tym korygowaniu ze względu na cechy różniące nieruchomości podobne do nieruchomości wycenianej oraz uwzględnia zmiany poziomu cen ze względu na upływ czasu. Przy metodzie porównań przyjmuje się co najmniej kilkanaście nieruchomości podobnych, które były przedmiotem obrotu rynkowego i dla których znane są ceny transakcyjne, warunki zawarcia umowy oraz cechy tych nieruchomości. Wartość nieruchomości wycenianej określa się zaś w drodze korekty średniej ceny nieruchomości podobnych współczynnikami korygującymi, uwzględniając różnice w poszczególnych cechach nieruchomości. W niniejszej opinii jako jednostkę porównawczą przyjęto 1m².

Jak wynika z wyjaśnień biegłego uwzględnił on, że nieruchomość przy ul. (...) posiada garaż. Wskazał również, że do porównania przyjął on budynki mieszkalne, które posiadają garaż.

Zdaniem Sądu zastosowane przez biegłego metody porównawczej było prawidłowe. Jego wybór był racjonalny, uzasadniony zasadami szacowania nieruchomości. Biegły wskazał dlaczego zastosował takie podejście (k. 132).

Biegły uwzględnił stan zagospodarowania nieruchomości (jej kształt, rodzaj nieruchomości, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, położenie), przeznaczenie nieruchomości, sposób użytkowania, przeznaczenie w planie miejscowym, przeprowadził analizę i charakterystykę rynku lokalnego. Sąd uznał opinię biegłego za wiarygodną i na jej podstawie określił wartość nieruchomości. Przedstawiona przez biegłego opinia jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych. Okoliczności sprawy wskazują, że nie ma potrzeby powoływania innego biegłego, a samo niezadowolone strony z dotychczasowej opinii, nie może stanowić powinności powołania innego biegłego do szacowania wartości.

Biorąc to pod uwagę sąd nie uwzględnił zarzutów powodów co do opinii biegłego; nie wskazali oni bowiem na żadne konkretne okoliczności, które wskazywałyby, że biegły sporządzając opinię nie dochował należytej staranności biegłego sądowego.

Biorąc to pod uwagę Sąd uznał, że wartość spadku z chwili orzekania o zachowku wynosi 174.200 zł.

Gdyby powodowie doszli do dziedziczenia z ustawy przysługiwał by im udział w wysokości po 1/3 , a więc kwota po 58.066 zł. (174.200x 1/3= 58.066 zł.).

Wartość więc należnego zachowku wynosi więc dla powoda M. F. 29.033zł.(58.066x1/2).

Wartość zaś należnego zachowku dla powoda S. F. wynosi 38.710zł (58.066x2/3)

W toku postępowania pozwana podniosła, że pozwany M. F. otrzymał od spadkodawczyni środki z książeczki mieszkaniowej.

Zgodnie z art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku do spadku dolicza się darowizny oraz zapisy windykacyjne wykonane przez spadkodawcę.

Nie dolicza się jednak do spadku drobnych darowizn zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych , ani dokonanych przed więcej niż 10 laty licząc wstecz od otwarcia spadku.

Z twierdzeń pozwanej wynika, że spadkodawczyni zarówno jej jak i powodowi M. F. założyła książeczki mieszkaniowe i wpłacała na nie comiesięczną kwotę.

Powód M. F. otrzymał premię z tytułu tej książeczki przy zawarciu umowy nabycia od spadkodawczyni lokalu mieszkalnego numer położonego w Z. na Osiedlu (...).

Z przedłożonego przez pozwanego M. F. aktu notarialnego z dnia 24.01.1997r., wynika, że pozwany wraz z żoną nabyli w drodze kupna od spadkodawczyni powyższy lokal mieszkalny; zapłacili za niego spadkodawczyni kwotę 28.762zł.

Brak jest zatem podstaw do uznania, że powyższy lokal był darowizną dokonaną przez spadkodawczynię na rzecz powoda M. F..

Sąd nie dał wiary twierdzeniom pozwanej, że powyższa umowa była fikcyjna; pozwana nie przedłożyła bowiem na tę okoliczność żadnych dowodów. Jej twierdzenia więc w tym zakresie Sąd uznał za gołosłowne.

Pozwana nie wykazała również aby pozwany otrzymał jakieś dodatkowe pieniądze z książeczki mieszkaniowej ani też nie wykazała jako to miałyby być kwota.

Na marginesie zaznaczyć tylko należy, że nawet gdyby przyjąć twierdzenia pozwanej co do darowizny lokalu mieszkalnego na O.. XX- lecia w Z. za wiarygodne- do czego brak jest wprawdzie podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego- to uznać należy że taka darowizna nie podlegałaby uwzględnieniu przy obliczaniu zachowku.

Umowa bowiem w przedmiocie nabycia przez powoda M. F. od spadkodawczyni lokalu mieszkalnego miała miejsce 24.01.1997r., w więc nastąpiło to więcej niż na 10 lat przed śmiercią spadkodawczyni.

Darowizn zaś dokonanych przed więcej niż 10 laty licząc wstecz od otwarcia spadku nie uwzględnia się przy obliczaniu zachowku (art. 994 §1 k.c.).

Brak jest również podstaw do uwzględnienia zarzutu pozwanej, że powód S. F. otrzymał jako darowiznę samochód od córki pozwanej.

Na tę okoliczność pozwana również nie przedłożyła żadnych dowodów. Poza tym zgodnie z art. 993 k.c. do spadku dolicza się darowizny dokonane przez spadkodawcę a nie przez osoby trzecie.

Z tych też powodów Sąd uznał, że brak jest podstaw do uznania , że spadkodawczyni dokonała na rzecz powodów darowizn, które podlegały uwzględnieniu przy obliczaniu wysokości zachowku.

Sąd nie uwzględnił również zarzutów pozwanej, że niemoralnym jest żądanie przez powodów zachowku, szczególnie przez powoda S. F., który zamieszkuje w spadkowej nieruchomości, nie wpuszcza tam pozwanej i nie uiszcza jej żadnych opłat z tytułu korzystania z nieruchomości.

Biorąc pod uwagę treść i charakter twierdzeń pozwanej domniemywać należy, że powołuje się ona na zasady współzycia społecznego, w szczególności, że żądanie przez powodów zachowku stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. i pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że pozwana nie wskazała jednak, jaka zasada współzycia społecznego miałaby uzasadniać całkiem wyjątkowe zastosowanie art. 5 k.c.

W tym zaś miejscu zaznaczyć należy, że odwoływanie się do zasad współzycia społecznego aby mogło odnieść swój skutek powinno wskazywać jakie zasady współzycia społecznego – w okolicznościach sprawy- zostały naruszone (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 20.12.2006r., (...) 263/06 LEX numer 257664).

Poza tym zdaniem Sądu przyczyny dające możliwość pozbawienia zachowku zostały wyraźnie wymienione w art. 1008 k.c. i zastosowanie art. 5 k.c. winno być wyjątkowe. Orzecznictwo Sądu Najwyższego dopuszcza stosowanie art. 5 w sprawach o zachówek i obniżenie wysokości należności przypadającej spadkobiercy z tego tytułu (vide uchwała z dnia 19 maja 1981 r. III CZP 18/81, OSNCP 12/81, poz. 228). W niniejszej sprawie nie występują takie okoliczności.

Jednakże z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nie wynika, aby któraś z przesłanek zawartych w art. 1008 k.c. zachodziła w niniejszej sprawie.

Tym samym żądanie zmniejszenia czy pozbawienia należnego powodom zachowku nie zasługuje na uwzględnienie, nie może ono niweczyć celu tej instytucji prawnej tj. zachowku, jakim jest ochrona interesów majątkowych najbliższego członka rodziny, w istocie pominiętego przy dziedziczeniu.

Jeżeli zaś chodzi o odzyskanie władztwa nad nieruchomością oraz otrzymania wynagrodzenia za korzystanie przez powoda S. F. z nieruchomości pozwanej przysługuje szereg instytucji prawnych umożliwiających jej wyegzekwowanie jej praw.

Z tych też powodów Sąd uwzględnił powództwa o zachówek i orzekł jak w punkcie I-III sentencji wyroku.

O kosztach procesu między stronami Sąd orzekł w oparciu o art. 100 k.p.c., zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu, która polega na tym, że każda ze stron ponosi koszty procesu w takim stopniu, w jakim przegrała sprawę. Powód M. F. wygrała spór w wysokości 82%, zaś powód S. F. w wysokości 73%. Powód M. F. uiszcza opłatę od pozwu w wysokości 600 zł., zaś powód S. F. w wysokości 700 zł. Powodowi M. F. należy się więc zwrot opłaty od pozwu w wysokości 492 zł. zaś powodowi S. F. w wysokości 511 zł. Ponadto powodowi należy się też zwrot kosztów zastępstwa procesowego jednego pełnomocnika przy czym ze względu na różną wartość przedmiotu sporu należało przyjąć wartość wyższą tj. kwotę 3600 zł., plus opłata od pełnomocnictw w wysokości po 17 zł. Ponieważ pełnomocnik powodów żądał kwoty 3.000 zł., tytułem kosztów zastępstwa procesowego te kwotę Sąd przyjął. Sąd wziął pod uwagę, że pełnomocnictwo S. F. wypowiedziane zostało dopiero pod koniec postępowania. Powodowie obowiązani są natomiast ponieść na rzecz strony pozwanej zwrot kosztów procesu w wysokości 3617 zł. Ostatecznie więc na rzecz powodów zasądzono kwotę 1.504,27 zł., tytułem kosztów procesu. O kosztach związanych z wynagrodzeniem biegłych pokrytym tymczasowo z wydatków budżetowych orzeczone w takim samym procencie. Z wydatków budżetowych zostało pokryte wynagrodzenie biegłych w wysokości 1.883,79 zł. Z tych też powodów powodowie zobowiązani byli uiszczyć: powód M. F. 339,08 zł., powód S. F. 508,62 zł., zaś pozwana zobowiązana była uiszczyć z tego kwotę 1036,09 zł.

Biorąc to pod uwagę Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Z:

1. odnotować;
2. Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pozwanemu Stanisławowi F.;
3. K. 14 dni